

Nr 13

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrad praxis vid avgörande av vissa medborgarskapsärenden.

Första lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 68 i första kammaren av fru *Segerstedt Wi-berg m. fl.*, och nr 102 i andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte såsom sin mening uttala, att den praxis som för närvarande synes råda vid avgörande av medborgarskapsansökningar från sådana flyktingar, vilka genom statliga åtgärder mottagits och kommer att mottagas för stadigvarande vistelse i landet, måtte ändras, så att varje sådan flykting utan hänsyn till sitt hälsotillstånd och därav föranledd arbetsförmåga naturaliseras så snart den i 6 § lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap angivna minimitiden förflutit.

Gällande rätt m. m.

Gällande bestämmelser om medborgarskap återfinnes, förutom i 33 § regeringsformen, i lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap. Lagen bygger på ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige år 1949 framlagt betänkande (SOU 1949:45), vilket ligger till grund även för de gällande danska och norska medborgarskapslagarna.

Enligt 1950 års lag kan svenskt medborgarskap förvärfvas bland annat genom naturalisation. Konungen äger enligt 6 § första stycket på ansökan till svensk medborgare naturalisera utlänning som fyllt 18 år, sedan sju år har hemvist här i riket, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligger eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må enligt 6 § andra stycket naturalisation beviljas, även om de i första stycket stadgade villkoren ej är uppfyllda. I fråga om dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare kan även om annat särskilt skäl ej föreligger avvikelse ske från villkoret om sju års hemvist här i riket.

Enligt 1924 års lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap fick dispens från kravet på försörjningsförmåga medges endast be-

träffande förutvarande svenska medborgare. *De delegerade* uttalade i sitt betänkande, att billigheten krävde att möjlighet till dispens från försörjningsvillkoret infördes jämväl beträffande sökande, som ej tidigare varit svensk medborgare. Främst tänkte de delegerade på sådana fall, då sökanden bott i Sverige mycket lång tid och först då den egna försörjningsförmågan började avtaga sökte svenskt medborgarskap. Möjligheten till eftergift borde emellertid närmast betraktas som en säkerhetsventil för undvikande av uppenbart obilliga resultat och begagnas synnerligen restriktivt.

I anknytning till det nu återgivna uttalandet av de delegerade anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, vid lagrådsremissen beträffande 1950 års lag bland annat följande: »För min del anser jag visserligen, att kravet på försörjningsförmåga i princip bör upprätthållas, men erfarenheten visar, att åtskilliga fall förekomma, där starka billighets-skäl tala för naturalisation, ehuru sökanden icke fyller detta krav. Jag tänker därvid, förutom på sådana fall som de delegerade nämnt, särskilt på kvinnor, som efter mannens död icke kunna försörja sig, och på personer, som av politiska skäl måst lämna sitt gamla hemland vid relativt hög ålder.»

Villkoret om viss tids hemvist här i riket upptogs i det riksdagen förelagda lagförslaget (prop. 1950 nr 217) såsom ett krav på sådant hemvist sedan »minst sju år». Vid riksdagsbehandlingen fick ordet »minst» utgå. *Första lagutskottet*, som förordade denna ändring, anförde (utl. 1950 nr 27) härvid, att utskottet biträdde propositionens förslag att principiellt kräva sjuårigt hemvist i Sverige. Utskottets ställningstagande byggde på den uttryckliga förutsättningen, att denna tid icke förlängdes i praxis, med mindre en allvarlig skärpning i det internationella läget skulle inträda. Naturalisation borde sålunda, om övriga förutsättningar förelåg, beviljas så snart sökanden haft hemvist i Sverige under sju år. Ansökan syntes kunna ingivas så långt i förväg, att Kungl. Maj:ts beslut kunde träffas strax efter tidens utgång.

I samband med propositionen behandlade första lagutskottet en motion, II:383, vari föreslogs riksdagen, »att den ville bemyndiga Kungl. Maj:t att, när det gäller flyktingar undan regimer, som de icke anse sig kunna leva under, tillämpa generösare principer för beviljande av svenskt medborgarskap såväl i fråga om tidens längd som övriga sociala krav, eller, om dessa nya principer behöva stadfästas av riksdagen, uppdraga åt Kungl. Maj:t att inkomma till riksdagen med förslag till nya bestämmelser». I anslutning till denna motion ingick utskottet på frågan om lindringar i naturalisationsvillkoren i vissa fall. Utskottet syftade på utlänningar, som lämnat sitt hemland under sådana omständigheter att det med säkerhet kunde antagas, att de icke kunde återvända dit. Om sådana utlänningar genom att bosätta sig här, taga anställning samt i övrigt tydligt manifesterat sin vilja att stanna i landet, kunde ifrågasättas, om de icke tidigare än andra kunde vinna den

nära anknytning till Sverige, som borde vara förutsättning för naturalisation. Det vore enligt utskottets mening önskvärt, om dessa synpunkter, för vilka även humanitära skäl talade, i varje fall under normala tider, kunde vinna beaktande, då det gällde sådana utlänningars medborgarrättsliga ställning. Stöd härför fanns i den Kungl. Maj:t medgivna allmänna dispensbefogenheten.

Motionen

I förevarande motion anföres:

Dagens svenska flyktingpolitik bygger i stor utsträckning på de erfarenheter som vanns under kriget, då ett stort antal flyktingar sökte en fristad här i landet. Efter kriget har Sverige fortsatt sin humanitära flyktingpolitik och på ett verksamt sätt bidragit till att minska problemen för primära asylländer och för enskilda flyktingar genom att mottaga åtskilliga tusental av dem för varaktig vistelse i riket. Sverige anses på ett föredömligt sätt ha tagit hand om handikapade flyktingar. Under åren 1950—1961 överfördes sålunda till vårt land inemot 1 200 flyktingar jämte ungefär lika många anhöriga, vilka på grund av sjukdom, i första hand tbc, eljest varit nödsakade stanna kvar i läger i det första asyllandet. Majoriteten av dessa hit överförda tbc-patienter har återvunnit hälsa och arbetsförmåga. Antalet recidiv har varit ringa. Efter konvalescens har många kunnat placeras direkt på arbetsmarknaden under det att andra först måst beredas omskolning eller yrkesutbildning innan de kunnat arbetsplaceras. Även mottagandet av sjuka flyktingar har således tillfört landet arbetskraft. Ett mindre antal av de tbc-sjuka flyktingarna har emellertid icke återvunnit hälsa och arbetsförmåga. Sedan de icke längre är i behov av vård på sjukvårdsinrättning beredes de bostad och erhåller understöd i huvudsak enligt gällande praxis inom socialvården. Utgifterna härför bestrides av statsmedel enligt särskilda regler.

Då flyktingar i och för bosättning överföres från ett primärt asylland till annat land garanterar det sistnämnda landet att trygga deras framtid. Flyktingarna å sin sida räknar med att erhålla en normal tillvaro med den trygghet som endast fullt medborgarskap innebär.

— — — —

Enskilda flyktingar och t. ex. den ungerska flyktinggruppen har begärt att bli beviljade medborgarskap efter kortare tid än sju år. Förkortning av tiden har medgetts endast undantagsvis. Flyktingar, som är självförsörjande, upptages — i likhet med personer som uppnått 67 års ålder — efter sju års vistelse inom landet till svenska medborgare under förutsättning att särskilda skäl icke talar däremot. Beträffande de ovannämnda icke självförsörjande flyktingarna synes emellertid längre och varierande tid krävas innan ansökan om medborgarskap beviljas. Orsaken härtill torde vara att det icke ansetts lämpligt att redan efter sju års tid bevilja medborgarskap för personer, vilkas hälsotillstånd är sådant att de kan förväntas söka och erhålla invalidpension så snart de erhållit medborgarskap. De flyktingar, vilkas ansökningar om medborgarskap lämnas utan bifall endast på grund av att de icke kan sörja för sig och de sina, har som regel överförts till riket just därför att de var sjuka och arbetsoförmögna. Från och med år

1950 har genom ett flertal särskilda beslut av statsmakterna handikapade flyktingar mottagits i Sverige för varaktig vistelse, sedan de i läger på kontinenten uttagits av speciellt utsända svenska tjänstemän. De har således icke kommit hit på eget initiativ eller av en slump.

Följden av att flyktingar, som saknar försörjningsförmåga och skulle kunna erhålla invalidpension, vägras bli svenska medborgare, är att de under många år framåt nödgas hos vederbörande socialnämnd anhålla om understöd till sitt uppehälle. De kan icke, såsom de vilka uppnått folkpensionsålder, på postanstalt utkvittera de medel som huvudsakligen täcker kostnaderna för deras uppehälle. Icke heller kan de resa till annat land i förhoppning om att där erhålla det skydd ett medborgarskap medför. Sverige måste i enlighet med sitt åtagande alltjämt sörja för dem.

Denna praxis att vid bedömning av medborgarskapsansökningar räkna med olika tider för flyktingar, vilka genom statliga åtgärder överförs till riket, synes oss inkonsekvent. Det rimmar dessutom illa med de humanitära avsikter, som legat till grund för statsmakternas beslut att taga emot sjuka personer, att vägra bifall till ansökan om erhållande av svenskt medborgarskap på grund av deras handicap.

Utskottet

Svenskt medborgarskap kan förvärfvas bland annat genom naturalisation. Enligt lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap äger Konungen på ansökan naturalisera utlänning, som fyllt 18 år, sedan sju år har hemvist här i riket, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligger eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, kan naturalisation beviljas även om de angivna villkoren icke är uppfyllda.

I förevarande motioner erinras om att under tiden efter andra världskriget ett stort antal sjuka flyktingar genom svenskt, statligt initiativ förts till Sverige för vård och varaktig vistelse här i riket. Flertalet av dessa flyktingar har återvunnit hälsan och kunnat placeras i arbetslivet. Ett mindretal är emellertid på grund av fortsatt ohälsa ur stånd att försörja sig själva. Motionärerna föreslår, att riksdagen skall till Kungl. Maj:t framföra önskemål om en sådan praxis i medborgarskapsärenden, att ifrågavarande flyktingar utan hänsyn till sitt hälsotillstånd och därav föranledd arbetsoförmåga naturaliseras, så snart de haft hemvist i riket sedan sju år.

Enligt vad utskottet inhämtat torde Kungl. Maj:ts praxis i nu avsedda ärenden kunna sammanfattas på följande sätt. I fråga om sökande, som uppnått sådan ålder att naturalisation medför att de blir berättigade till ålderspension, har dispens meddelats från kravet på självförsörjningsförmåga. Arbetsoförmögna i något lägre ålder, som kunnat med läkarintyg styrka, att sådan varaktig nedsättning i arbetsförmågan förelegat att förutsättning

funnits för beviljande av invalidpension, har behandlats på liknande sätt. I dessa fall har emellertid fordrats något längre tids hemvist i Sverige, i allmänhet minst tio år. Även en åldersgräns vid omkring sextio år har härvid uppställts, såframt det ej varit uppenbart, att sökanden aldrig skulle återfå sin arbetsförmåga. Undantagsvis har naturalisation beviljats i fråga om personer, som varit beroende av socialvård utan att tillhöra de rena ålders- eller invalidpensionsfallen, nämligen då vederbörande vistats här i riket alldeles särskilt lång tid. Framställningar om särbehandling av hela flyktinggrupper har bifallits endast i ett par utomordentliga fall.

Utskottet vill uttala sin sympati för den humanitära inställning som föranlett motionärernas yrkande. Det synes naturligt och önskvärt att för flyktingar, som genom statliga åtgärder eller på initiativ av enskilda organisationer omhändertagits och förts till Sverige för vård, underlätta deras inlemmande i vårt samhälle som svenska medborgare.

Gällande medborgarskapslag uppehåller emellertid ett principiellt krav på självförsörjningsförmåga som förutsättning för naturalisation. Ändring härutinnan har ej ifrågasatts av motionärerna. Det får därför förutsättas att Kungl. Maj:t alltjämt såsom dispensmyndighet skall bära ansvaret för att nämnda krav efterges eller mildras i den mån särskilda omständigheter föranleder därtill. Det torde ej ha varit möjligt för Kungl. Maj:t att generellt åsidosätta villkoret rörande försörjningsförmåga, såvitt gäller den kategori av flyktingar som motionärerna åsyftar. En sådan tillämpning, vilken vore ägnad att framkalla uppfattningen att andra grupper missgynnats, skulle säkerligen icke anses stå i överensstämmelse med grunderna för den åt Kungl. Maj:t lämnade dispensbefogenheten. Mot denna bakgrund framstår det som tillfredsställande att Kungl. Maj:t inom ramen för en enhetlig praxis kunnat i jämförelsevis stor utsträckning tillgodose önskemålet att svenska insatser i flyktinghjälpen kompletteras med en generös behandling i fråga om beviljandet av svenskt medborgarskap. Det är uppenbart att en strävan i den antydda riktningen kommer att prägla Kungl. Maj:ts tillämpning jämväl i fortsättningen. Vid angivna förhållanden föreligger, såvitt utskottet kunnat finna, icke bärande skäl för en sådan hänvändelse till Kungl. Maj:t som motionärerna föreslagit.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I:68 och II:102, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1962

På första lagutskottets vägnar:
INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Erik Svedberg, Arvidson, fröken Mattson, herrar Alexanderson, Wikner och fru Segerstedt Wiberg;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Johansson, herrar Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås och Fröding.

Reservation

av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Gustafsson* i Borås, vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort erhålla följande lydelse:

»Sverige har alltsedan andra världskrigets slut genom en humanitär flyktingpolitik verksamt bidragit till att lösa framför allt det europeiska flyktingproblemet. Genom statliga initiativ har tusentals flyktingar erhållit fristad i Sverige. Vårt land anses på ett föredömligt sätt ha tagit hand om dessa hårt drabbade människor.

Dessa flyktingar, som tagits hit efter att de utvalts av speciellt utsända tjänstemän, har kommit för att stanna. Detta markeras också genom den dispenspolitik som förts i fråga om medborgarskap. Praxis har varit att Kungl. Maj:t medgivit dispens för kravet på självförsörjningsförmåga då sökanden fyllt 67 år eller om sökanden vid 60 års ålder vistats i landet cirka 10 år. Även för vissa kategorier flyktingar under detta åldersstreck har undantag gjorts. Andra åter har inte medgivits dispens när de trots skötsamhet saknat förmåga att försörja sig själva. De senare har hänvisats till socialvården. Många av dem har upplevt förfarandet som uttryck för att de inte är önskvärda eller som uttryck för ovisshet om deras fortsatta vistelse i landet. Även om detta är en mycket subjektiv upplevelse kan den vålla onödigt lidande.

Den nu varierande tillämpningen av dispensgivningen förefaller inte helt överensstämma med de statliga avsikterna. Utskottet förordar därför att samtliga på statligt initiativ hitförda flyktingar naturaliseras så snart den minimitid förflutit som anges i 6 § lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap utan hänsyn till att hälsotillstånd eller likartade orsaker föranlett arbetsoförmåga.

På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I:68 och II:102, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.»